

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

Thus, the use of the case method in the educational process of design disciplines is an effective tool for the formation of highly qualified and competitive specialists who are able to work confidently in a dynamic professional environment.

References:

1. Honcharuk, O. (2020). *Methods of active learning in professional education*. Kyiv: Osvita. 215
2. Kovalenko, L. (2019). *Creativity in modern education: Challenges and prospects*. Kharkiv: Pedagogy. 189
3. Petrova, N. (2022). *Innovative approaches to teaching design*. Lviv: Akadempress. 234
4. Shevchenko, I. (2018). *Development of students' creative abilities in the learning process*. Odesa: Nauka. 176.
5. Vasylenko, T. (2021). *Case method in professional training of designers*. Dnipro: Design Studio. 198.
6. Zbarska, O. (2025). *The role of creativity in higher education: Fostering innovation and critical thinking*. 75.

ШТЕГЕРАН Ірина Павлівна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ООП

Сучасна освіта спрямована на забезпечення інклюзивного підходу, що створює умови для всебічного розвитку кожної дитини, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, далі (ООП). Креативне мислення є важливою складовою когнітивного розвитку та адаптації таких дітей у соціальному середовищі. У процесі формування креативності в дітей з ООП ефективними є методи інтерактивного навчання, арт-терапії, ігрових технологій та проєктної діяльності. Сучасна освіта спрямована на формування не лише академічних знань, а й розвитку креативного мислення як однієї з ключових компетентностей ХХІ століття. Діти з особливими освітніми потребами (ООП) часто стикаються з труднощами в опануванні навчального матеріалу, але це не виключає можливості розвитку їхньої креативності. Створення умов для творчого самовираження таких дітей сприяє їхній соціалізації, емоційному благополуччю та пізнавальному розвитку.

Використання індивідуалізованих підходів, диференційованих завдань і мультисенсорних стратегій - це сприяє стимулюванню творчих здібностей, розвитку уяви та нестандартного мислення у дітей, які мають порушення розвитку.

Дослідження науковців вказують на важливість підтримки з боку корекційних педагогів: психологів, логопедів, дефектологів та батьків у створенні сприятливого середовища для розкриття креативного потенціалу дітей

з ООП. Подальші наукові пошуки чи дослідження мають бути зосереджені на вивченні ефективності різних методик та їх впливу на формування креативного мислення. Особливої уваги потребує розвиток креативності у дітей з порушеннями в освіті, які стикаються з труднощами у сприйнятті, засвоєнні та відтворенні навчального матеріалу. Труднощі в освіті можуть мати різний характер: інтелектуальні, мовленнєві, сенсорні або емоційно-поведінкові особливості. Вони впливають на здатність дитини до творчого мислення, проте не виключають можливості його розвитку і потенціалу щодо навчання. Ефективними підходами до стимулювання креативності у дітей є: використання методів арт-терапії, яка сприяє емоційному розвантаженню та розвитку асоціативного мислення. Інтерактивні методи навчання, що заохочують дітей до самостійного пошуку рішень і експериментування. Мультисенсорні технології, що враховують особливості сприйняття інформації у дітей із різними типами порушень.

Найкраще підходять ігрові форми навчання, які забезпечують мотивацію та розвиток уяви, пам'яті та логіки.

Можемо окреслити проблему розвитку креативного мислення у дітей з порушеннями в освіті. Науковцями проаналізовано особливості когнітивного розвитку дітей з ООП, бар'єри, що виникають у процесі навчання, та методи, які сприяють формуванню їхньої творчої діяльності. Окреслено значення інклюзивного підходу та адаптивних освітніх стратегій для стимулювання креативного потенціалу дітей.

Тож можемо стверджувати, що креативне мислення є ключовою когнітивною навичкою, що забезпечує здатність до інноваційного підходу в різних сферах діяльності. Для дітей з порушеннями в освіті його розвиток є не лише засобом самовираження, а й способом адаптації до середовища, подолання комунікативних та когнітивних труднощів. Сучасна інклюзивна освіта спрямована на створення умов, які сприяють розкриттю потенціалу кожної дитини незалежно від її особливостей чи порушень. Однак навчальний процес у дітей із порушеннями потребує спеціальних методичних підходів та підтримки, щоб забезпечити ефективне формування креативності.

Незважаючи на труднощі в освіті, на порушення та проблеми з розвитком, багато дітей демонструють високий рівень уяви, нестандартного підходу до розв'язання проблем, що є основою для розвитку креативності, інакшого тлумачення дійсності.

Основними бар'єрами у розвитку творчого мислення у дітей є: обмежений доступ до інформації через сенсорні чи когнітивні порушення. Знижена мотивація до пізнавальної діяльності через труднощі у сприйнятті та опрацюванні навчального матеріалу. Стереотипне мислення, що формується внаслідок недостатньої варіативності завдань у навчальному процесі.

Забезпечення ефективного навчання передбачає використання диференційованих і адаптивних методик, що передбачають індивідуально-

інтегрований підхід у навчанні. Основними підходами до розвитку креативного мислення можна окреслити технології, які допомагають дитині щодо покращення мисленевих функцій – це **ігрові технології**. Використання рольових ігор, сюжетних завдань сприяє формуванню асоціативного мислення та здатності до моделювання нестандартних ситуацій. Використання **арт-терапії**: малювання, ліплення, музичні заняття допомагають дітям виражати свої думки й емоції, формуючи нові способи взаємодії з оточенням. **Метод проєктного навчання, який** дозволяє розвивати навички самостійного прийняття рішень, пошуку альтернативних способів вирішення проблем. **Мультисенсорні підходи, як** інтеграція різних каналів сприйняття (зорового, слухового, тактильного) сприяє кращому засвоєнню інформації та її творчому переосмисленню. Інклюзивний підхід, що передбачає створення освітнього простору, який дозволяє кожній дитині розкрити свої здібності, проявити та реалізувати свій таланти. Важливими умовами для розвитку креативного мислення є: використання адаптивних навчальних матеріалів та технологій. Створення підтримуючого середовища, де заохочується самовираження. Співпраця педагогів і батьків для розробки індивідуальних навчальних маршрутів – це можливість для дитини мати стабільну психологічну підтримку. Розвиток креативного мислення у дітей з порушеннями в освіті є складним, але надзвичайно важливим процесом, що потребує індивідуалізованих, дитиноцентрованих підходів та використання мультисенсорних стратегій. Використання адаптивних методик та підтримка інклюзивного освітнього середовища сприяють розкриттю творчого потенціалу дітей, їхній соціалізації та особистісному зростанню.

Наприклад: діти з розладами спектра аутизму (РСА) можуть демонструвати труднощі з гнучкістю мислення, але водночас мати здатність до унікальних асоціацій та деталей. Учні з порушеннями слуху часто краще сприймають інформацію через візуальні образи, що слід враховувати у творчих завданнях. Діти з порушеннями опорно-рухового апарату можуть мати складнощі з моторною координацією, що впливає на традиційні види творчості, але натомість вони можуть проявляти креативність через цифрові технології.

Нижче наведу кілька ефективних методик із прикладами їх застосування:

1. Метод візуального сторітелінгу, драматерапії чи імпровізації, де дітям пропонують створювати історії на основі картинок або коміксів, що розвиває асоціативне мислення та комунікативні навички взаємодії. Для учнів з мовленнєвими порушеннями можна використовувати програму "Storybird", де вони створюють історії за допомогою готових ілюстрацій.

2. Технологія: “Шість капелюхів мислення” (Едвард де Боно) - ця методика розвиває здатність розглядати проблему з різних точок зору, застосовуючи шість мисленнєвих “ролей” (емоції, факти, позитив, негатив, креативність, управління процесом). Уроки літератури, де діти з РСА можуть

аналізувати персонажів через різні “капелюхи”, що структурує їхнє мислення та допомагає подолати ригідність.

3. Арт-терапія та сенсорні технології - це використання малювання, ліплення, музики або танцю як засобу для вираження думок і почуттів. Для дітей з гіперактивністю (СДУГ) ефективно працює метод “малювання на піску”, який заспокоює та розвиває творче самовираження.

4. Проєктне навчання, де учні працюють над довгостроковими проєктами, що включають дослідження, експерименти та презентації. Створення екологічного макету міста для учнів із труднощами у навчанні сприяє розвитку просторового мислення та колективної роботи.

5. Використання цифрових технологій - це освітні додатки, інтерактивні дошки та доповнена реальність, які допомагають учням бути залученими до творчого процесу. Діти з порушенням слуху можуть створювати анімації у програмі "Toontastic" без потреби у вербальній комунікації або використовуючи АДК (альтернативну і додаткову комунікацію).

6. Квест-завдання, які включають пошук нестандартних рішень та логічні виклики (наприклад, "знайти вихід із лабіринту").

7. Настільні ігри з творчими завданнями (наприклад, "Dixit" або "Imaginarium") стимулюють асоціативне мислення.

8. Малювання та аплікації – розвивають образне мислення та допомагають дітям виражати свої емоції.

9. Пісочна терапія – використовується для дітей з тривожністю та розладами спектра аутизму (РСА).

10. Музикотерапія – сприяє розвитку слухового сприйняття, моторики та емоційної експресії.

11. Методи інтегрованого навчання: STEAM-методика (наука, технології, інженерія, мистецтво, математика) розвиває креативність через експерименти.

12. Метод проєктів – дозволяє дітям самостійно створювати щось нове (наприклад, вигадати нову тварину або винахід).

13. Мультисенсорні технології. Використання тактильних матеріалів (тканина, зерна, пластилін) для розвитку сенсорного сприйняття. Програми доповненої реальності для взаємодії з 3D-об'єктами.

Тобто інклюзивне середовище стає фактором розвитку креативності, де для успішного формування креативного мислення необхідно використовувати індивідуальні освітні маршрути, що враховують сильні сторони дитини.

Маємо поєднувати різні сенсорні канали для сприйняття інформації (аудіо-візуальні матеріали, тактильні елементи). Впроваджувати гнучкі, диференційовані та індивідуалізовані завдання, що дозволяють дитині самостійно обирати спосіб виконання.

Отже, розвиток креативного мислення у дітей з порушеннями в навчанні є важливим напрямом педагогічної діяльності, пошуку щодо вдосконалення

педагогічної майстерності. Застосування адаптивних методик, використання арт-терапії, цифрових технологій та інтерактивних форм, STEAM-методів навчання сприяють формуванню нестандартного мислення та розкриттю потенціалу дитини.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на оцінку та аналіз, моніторинг щодо ефективності цих методик та впровадження новітніх технологій у навчальний процес для покращення розвитку креативності у дітей, що мають певні обмеження в освіті.

Доведено, що креативне мислення допомагає дітям з ООП розвивати навички вирішення проблем, самовираження та впевненості у власних силах. Воно сприяє адаптації до змін, покращує комунікацію та стимулює інтерес до навчання. Формує гнучкість мислення, що допомагає знаходити нестандартні рішення. Сприяє емоційному розвитку та підвищенню самооцінки у дітей. Розвиває навички взаємодії, що полегшує спілкування з однолітками та дорослими, загалом сприяє соціалізації та інтеграції дітей з ООП в класний колектив. Допомагає розкрити потенціал дитини через творчі методи навчання. Розвиток креативного мислення – це не лише шлях до успішного навчання, а й до гармонійного розвитку особистості дитини.

ЯЦЕНКО Володимир Архипович

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується інтенсивними трансформаційними процесами, які охоплюють усі сфери життєдіяльності, зокрема й освітню. Зростаючі вимоги до конкурентоспроможності особистості на ринку праці, необхідність постійного оновлення знань, навичок та вмінь, а також швидкі темпи розвитку інформаційних і цифрових технологій обумовлюють потребу у переосмисленні підходів до організації навчального процесу. Однією з ключових умов ефективного функціонування освітньої системи є орієнтація на всебічний розвиток інноваційного потенціалу особистості, ядром якого виступає креативність.

Креативність, як здатність генерувати нові ідеї, нестандартні підходи до вирішення проблем і створення інноваційних продуктів, розглядається сьогодні не лише як індивідуальна характеристика, а й як важливий соціально значущий ресурс. Розвиток креативного мислення вимагає відповідного освітнього середовища, яке стимулює пізнавальну активність, сприяє формуванню особистісної ініціативи та забезпечує умови для вільного самовираження. У цьому контексті навчальний процес виступає не лише як форма засвоєння знань,

ФОГЕЛЬ Тетяна Миколаївна Мультимодальність у функціонуванні та викладанні іноземних мов: розвиток критичного мислення	441
ФОРОСТЯН Ольга Іванівна Мотиваційно-особистісні стратегії психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами	443
KHMELEVSKA Inha A Method For Measuring Semantic Distance In Assessing Vocalists' Creativity	448
ЦИБУХ Людмила Миколаївна Розвиток креативності у студентів-психологів під час вивчення психологічних дисциплін	451
СНАІКА Olena Some Benefits Of Using Role Plays In Teaching English For Academic Purposes	453
ЧУСТРАК Анатолій Петрович, КОКОТЄЄВА Анастасія Сергіївна Креативність: як її розвивати	456
ШАРКО Інна Олександрівна Система розвитку творчих навичок здобувачів вищої управлінської освіти у рамках курсу «Креативний менеджмент»	458
ШВЕЦЬ Світлана Леонідівна Розвиток креативності як джерело інноваційного потенціалу особистості в політичному аналізі	461
ШЕВЧЕНКО Володимир Миколайович Розвиток креативного мислення як умова формування успішної особистості	463
ШПАЛЯРЕНКО Юлія Анатоліївна Потенціал використання діяльнісного підходу для розвитку креативності молодших школярів	468
ШРАГІНА Лариса Ісаківна Теорія рішення винахідницьких завдань як методологічна основа педагогічної творчості	471
SHTAINER Tetiana The Case Method In Teaching Design Disciplines: Revealing Students' Creative Potential	474
ШТЕГЕРАН Ірина Павлівна Розвиток креативного мислення у дітей з оо	477
ЯЦЕНКО Володимир Архипович Навчальний процес як середовище розвитку креативності та інноваційного потенціалу особистості	482
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	487
ЗМІСТ	504